

JUBILEJ VELIKOG NOVINARA

O STOGODISNJICI PRVOGA ČLANKA VEUILLOTOVA.

DO kraja su tužne bile vjerske prilike u Francuskoj četrdesetih godina prošloga vijeka. Poglavite su novine očito udarale po katoličkoj vjeri, njihove su pripovijesti i romani ružno ocrnjivali kler i redovnike. Najistaknutiji ljudi nisu nimalo tajili, da im je religija mrska, a mladež, zanesena ovim ili onim idolom profesorom, dizala je gromovitu viku na Crkvu. Javno je mišljenje bilo posve protikatoličko, nad Francuskom se slavodobitno kesio duh Voltairov. Malo se tko usuđivao da pisne što u prilog omraženomu katolištvu, ili ako se što i reklo, činilo se, da toga nitko ne čuje.

Takva je eto bila Francuska javnost, kad se u njoj pokazao obraćenik Louis Veuillot i stao da rijetkim umom, spremom i žestinom odbija lijevo i desno udarce sviju, koji su se bilo u čem protivili katoličkoj istini. Činilo se nekud kao da je sv. Jeronim postao novinarom i pao među heretike.

I.

Rodio se L. Veuillot 11. X. 1813. u selu Boynesu loiretskoga departmana, gdje mu je otac bio bačvarom. Mališ je imao nesreću, da nije dobio nikakva vjerskoga odgoja ni kod kuće ni u pučkoj školi, u kojoj je tek naučio ponešto čitati i pisati. Ubogi su njegovi roditelji došli na svijet u vrijeme, »kad je revolucija klala svećenike«, u njihovim se mjestima nije našlo ni jedincatoga službenika oltara, i oni su ostali bez svake vjerske pouke, puni nepovjerenja prema Crkvi i svećenstvu. U školi — državnoj, jer mu u crkvenu nije dala majka — nastavilo se još gore. »Jadni je moj otac morao svaki mjesec dva dana teško raditi, da plati lekcije pokvarenosti, što sam ih dobivao od svojih drugova i od učitelja, koji je tri četvrtine vremena bio pijan.«¹ Iz škole ipak još nije bila izagnana vjera pa su djeca dobivala nekakvu obuku u katekizmu. U toj je školi mali Louis primio prvu sv. pričest tako, da se toga sav svoj kasniji život sjećao sa zgražanjem. »Porinut k svetomu stolu rukama ignorantskim ili posve bezbožničkim pošao sam ne znajući, kakvoj strašnoj i svetoj gozbi pristupam... Oprosti meni i njima, moj Bože!«²

Malo potom nađe se u Parizu, kamo su se preselili roditelji, da sakriju ljutu bijedu, koja ih je snašla gubitkom veće svote kr-

¹ *Ma Conversion*, Introduction.

² *Ibidem*.

vavo zasluženoga novca. Odrediše, da mališ uči zanat. No kad mu iznenada oboli otac, nadoše mu očevi prijatelji mjesto poslužnika u pisarni advokata Delavigna. Tu je odsad zasluživao svađdani krušac i sve se više kvario u okolišu, u kojem je slušao ismjeivanja svega, što je sveto. Kako je bio bistar, okretan i željan nauke, svrnuo je 13 godišnji dječak na sebe pažnju koncipijenta Oliviera, i taj ga uzeo poučavati u latinskom. Na 17. IX. 1831. štampa mu pariski Figaro prvi članak. (Tu stogodišnjicu proslavile jesenas publicistički krugovi u Francuskoj). Malo zatim nalazimo ga kao novinara u Rouenu, pa u Perigneuxu. 1836. bi pozvan u Pariz da surađuje u Guizotovoj »la Charte«.

Iza ljuta stradanja stvarala se napokon pred mladim čovjekom perspektiva sjajne budućnosti. No njega je već duže uznemirivala muka srca, koje se nije moglo zadovoljiti tim vanjskim uspjesima. Bio je sit tadašnjih buržuja, kojima je služio i kojih je nisku i plitku dušu progledao do dna. Ktomu ga je uzrujavalo obraćenje zaštitnika mu i prijatelja Gustava Oliviera, koji je postao gorljiv katolik. U takvom duševnom stanju ode s Olivierom 1838. u Rim.

Italija i Rim očaraše mladoga 24 godišnjega Veuillota zauvijek. Tu mu ojača od napora ponešto smalaksalo tijelo, tu nade kažiput duhu, koji je dotad svu svoju mudrost crpio od Voltaira i njegove družbe: Louis se u Rimu obrati. Djelovao je na nj dakako osobito primjer dragoga mu »vođe« Oliviera, koji je sad pobožno molio i primao svete sakramente. No vrlo ga se dojmio i mladi francuski par, s kojim se upoznao i sprijateljio u Rimu, Adolf i Elizabeta Féburier, koji su s najdubljom pobožnosti obilazili i častili rimske svetinje. I kad je jednoga dana predložila mlada gospoda, prije nego će Gustav i Louis otići u svoj stan, da zajednički izmole večernju molitvu, kleknu i dotadanji bezbožac premda s velikom mukom. No kad Adolf Féburier započe glasno: »Sjetimo se, da je ovdje Bog, i poklonimo mu se«, dogodi se nešto neočekivano. »Ko munja mi sijevnu pameću sav moj život«, piše kasnije Veuillot, »učini mi se, da mi nikad nitko nije rekao nešto tako časno ni pozvao me na nešto tako mило, i ja postadoh po Božjemu milosrđu manje daleko od dispozicije, kakvu valja imati, kad se moli.«³

Drugom prilikom — upravo na Cvijetnicu — čita on na glas kod Féburierovih iz Bourdalouova »Carême« govor toga dana: »O odgađanju pokore«. Nezaboravni i nenadani dojam toga čitanja opisuje sam Veuillot ovako: »Nisam isprva pazio na naslov, koji je iznenadio moje društvo . . . Nisam ni znao za Bourdaloua, no brzo sam ga upoznao . . . Svaka riječ, što sam je čitao, udarala je žestoko moj duh, mrvila moje izgovore, otkrivala moje lukavštine,

³ Ibid., V.

uvjerala me o mom bezumlju, proglašivala moju ludost...⁴ Morao je prekinuti čitanje. Sad je brzo nestalo kolebanja: Louis se ispovjedi kod isusovca o. Rosavena i u uskrсноj osmini primi sv. pričest, koju poslije zove svojom »prvom pričesti«.

Evo, kako se sjeća toga u uvodu u »Parfum de Rome«: »Blagoslovljen bio Bog! Ja sam jedan od onih, što ih je Rim primio niske, ranjene, u starоj smrti. Njegova me svijetla ruka prenijela u božanske visine, njegova me materinska ruka okupala u božanskom zraku, njegova me sveta ruka nahranila božanskom hranom. Od njega sam dobio život, uzvraćam mu ljubavlju.«

Obraćениk odbaci osnovu, da pođe u Grčku i na istok, već ode u Švicarsku i obađe tu znamenita katolička svetišta. Kad se našao u Parizu, nije dugo razmišljao, čega da se lati. Otvarala mu se karijera na tri strane: imao je pravo da bira, hoće li raditi u službenоj štampi, politici ili administraciji. Nu on ostavi sjajnu karijeru, vladu i Guizota i ode služiti novoга Gospodara: sav se posveti Božjoj stvari kao borbeni žurnalista i pisac i provede u toj službi preko 40 godina. Veuillot uđe u uredništvo »Universa«, a 1843. postade mu glavnim urednikom. Otad su njegov život i rad usko vezani s tim listom. Slomljen golemim naporima i bolešću umrije divni borac 1883.

II.

Rad je Veuillotov mnogovrstan i silan. Prve su mu knjige »Rome et Lorette« i »les Pèlerinages de Suisse« pune čarobne poezije. Potom je napisao, naročito u vrijeme od 1860. - 1867., kad je »l' Univers« bio obustavljen, svu silu djela i pobožnih i polemičnih i satiričnih i romana a i drugih, u kojima se osvrće na neka aktualna pitanja u Francuskoj. Glavni su mu novinarski članci sabrani u 22 sveske pod naslovom »Mélanges«, a pisma mu — »Correspondance« — izašla su u 10 svezaka, stihovi su mu štampani u 3 sveska.

Od svih se djela Veuillotovih osobito ističu satirično »les Odeurs de Paris« pa »le Parfum de Rome«. Ovo je posljednje bilo najmilije samom piscu, njega je najpomnijije izrađivao. U njemu se kao ni u kojem drugom ogleda sva umna, žestoka i nježna duša Veuillotova.

Kao u naše dane umiljatoga Joergensena, tako je i Veuillota opsjela jedna jedincata velika misao: sve za Boga! »S podnožja križa gleda on na sve što se zbiva i širina tih njegovih pogleda kadšto iznenađuje. On ima samo jednu ideju, koja k tomu nije njegovo iznašašće, ali ona rađa nebrojene skladne ideje.« Tako kritičar Lemaitreu »Contemporains«.

»Le Parfum de Rome« počinje s putovanjem piščevim u Rim.

⁴ Ibidem.

Željeznica, postaje, brzozav, osobe s kojima se upoznaje, reminiscencije iz prošlosti i veće i sitnije zgode iz sadašnjosti: sve to veže on uz Boga i vjeru, sve mu daje priliku, da utvrđuje, objašnjuje, brani vjeru Kristovu. Dakako, on je rođeni polemik i zato eto odmah iza nekoliko poglavlja dovodi pred čitatelje fiktivnoga suputnika Coqueleta, kojeg crta ovako: »... On sve zna. On za sebe drži, da je Veći od Karla Velikoga ili sv. Bernarda. Ne da bi on prezirao Karla ili sveca. Oni su bili, veli, što su mogli biti u svoje vrijeme...« No sad je vrijeme Coqueletovo. Coquelet nije ni pošto bezbožac. On vjeruje u Boga, ali ne u Boga negdašnjih velikih ljudi! Bog je Coqueletov takav Bog, koga »Znanost« može usavršiti. Bog zaista dobar, koji ne traži nikakva bogoslužja i koji nam je pripravio raj na ovom svijetu...⁵

Kako mu se duša grči u ironiju i sarkazam pred Coqueletima, pred glupanom poganskim, koji voli poganski nego kršćanski Rim, pred glupanom birokratskim, koji bi volio u Rimu pravilne ulice, pred plitkim buržujskim shvaćanjem vjere, tako se gadi i zgraža nad »pravim bestidnikom«: »Evo pravoga bestidnika, kraj kojega se svi drugi čine nevinima, evo strašnije nakaze od ludaka, gore od poganina i otpadnika. To je svećenik neprijatelj Crkve, to je ocoubojica, Juda, koji još nosi odijelo apostolsko, kojemu su još usta puna tajne božanske. On postoji, ja sam ga vidio, ja sam ga slušao. Od sinagoge u pretorsku palaču šeta on sa svojom besramnom izdajom: »Za trideset dinara Pravednika!«⁶

Kakova ljubav naprotiv plamsa u tom ognjevitom srcu, kad govori o kršćanskim svetinjama, o Papi, i o Rimu! »Roma, Roma, madre mia, Roma! Premili Rime, komu je Bog dao sv. Apostole, čuvaj dobro dar Božji!« A evo kako s vrata bazilike sv. Petra pozdravlja poglavicu apostolskoga: Ave Petre! Zdravo, pastiru naroda, veći od Mojsija, blaženi Simone Jonin, Simone, sine Golubice, komu se duh udostojao objaviti, što ne objavljuju tijelo i krv, i koji si prvi od ljudi rekao Kristu: Ti si Sin Božji! Tu su se dakle ukorijenile tvoje noge, što ih je oprao Krist, da ti dade dio u svom kraljevstvu, tvoje pobjedničke noge, što su ponizile Kapitol i zgazile silu sotoninu. Ovdje je tvoj stan, iz kojega gospoduješ nad svijetom. Ovdje je tvoj grob pun života i slave!«⁷

U uvodu u »Parfum de Rome« ovako prikazuje svoj prvi posjet kod sv. Oca: »S ohološću sina novih vremena govorio sam, vidjet ću Papu!... Ali prije nego se popeh u Vatikan, prođoh kroz kupelj pokore i tu ostavih oholost i blato novih vremena. Odsad sam bio čovjek starih vremena, čovjek krštenja, sin stare Crkve... »stvoren, da uozna, liubi i služi Boga i tako postigne život vječni«... Išao sam k živomu predstavniku milosrđa i prav-

⁵ Parfum de Rome, I. 9 s.

⁶ Ibid., VI.

⁷ Ibid., II, 1, 2.

de, k svećeniku urešenu krunom, koja ne pada u ponor smrti. O Gospodine Isuse! istina je dakle: ja sam katolik! Ušao sam, ni siguran ni dršćući, već dirnut do u dno svoga bića. Vidio sam bijelu odjeću velikoga starca. Već je osam godina nosio Grgur tijaru i nije smalaksao, već je osam godina upravljala njegova ruka u oluji. Ja sam zaboravio starca, učitelja, kralja, biskupa, uzvišenije i milije ime krunilo je tu krepku glavu: kleknuo sam pred besmrtnim, pred namjesnikom Isusa Krista i rekao sam mu: Moj Oče! A on se naklonio da me blagoslovi i rekao mi: »Figliuolo«, sinko! Dodao je nekoliko riječi, no ja sam čuo samo ovu. U toj sam riječi sve razumio. Bio sam mlad, nepoznat, prolaznik. Takvo primanje mene bijednika, takva blagost ovoga veličanstva, nježnost toga smiješka, sve mi je to govorilo, koliko je dostojanstvo kršćanina. »Figliuolo!« Preletih žurno mislju svoj život: nekoliko godina otrag u teškoj oskudici, poslije u duševnoj stisci. Tko mi je igda dao to ime s takvim glasom i takvim smiješkom, osim moga oca, i od koga bih ga drugog ja primio? »Sinko!« Ta se riječ naglo zapalila, da mi osvijetli zauvijek ljudske stvari: po toj sam riječi upoznao povijest svijeta. Prije Isusa Krista, prije Pape, ta je riječ falila ljudima, ni u samoj obitelji nije imala ove slatkoće. Shvatio sam, da ljudski rod nema samo gospodare, već i jednoga oca ...»

Eto samo par istrgnutih redaka iz te knjige velike ljubavi i velike poezije, koju bi s najvećom korišću mogli čitati i književnici i svećenici, a nju i druga djela velikoga majstora naročito naši novinari.

III.

Iza ovih nekoliko redaka o Veuillotovu životu i obraćenju, pa o njegovu radu, treba dodati koju o plodovima toga rada.

Prvi je plod bio za nj samoga: tuča napadaja sa svih strana. S potpunim je pravom mogao reći: »Nema čovjeka, koji bi bio više vrijedan nego ja.« Svaki čas odvratno karikiran, i od finijih pisaca u boljim listovima nazivan sakristijskim Terzitom, pijanicom, koji se opio svetom vodom, mirisom rimskim, svetogrđnim mesopustom, katoličkim saturnalijama, uzorkom najgrdnijega cinizma, banditom i t. d. A i V. Hugo se grđno fotografirao vrijeđajući Veuillota. Ovaj bi redovito pokudio kod Huga samo, što je morao, a uvijek bi pohvalio, što je mogao. Katkad bi ga doduše i pohvalio i pokudio u isti mah, kao za odveć senzualistične »les Chansons des rues et des bois« onim sjajnim i točnim aforizmom: »To je djelo najljepša živina francuskoga jezika.« Pjesničko mu se veličanstvo Hugovo osvetilo s posve prozaičnom finoćom opsovavši mu u »les Châtiments« najprije mater i nazvavši ga zatim, iza više strana punih uvreda, »podlijim od tatova i ubojica ...«

Njegovi su protivnici iz vlastitoga tabora govorili: svojom je žestinom izazvao sam te napadaje. Zaboravljali su, da Veuillot nije nikad mrzio ni napadao osoba, već njihova zla načela. A zar bi ga tko i čuo, da nije pri tom zagrmio? Mirna riječ u onom bijesnom kamenovanju Crkve učinila bi se protivnicima slabošću, oni bi joj se smijali i »l' Univers« bi ostao zakutnim nepoznatim listićem, što je i bio ono nekoliko godina prije Veuillotova urednikovanja. K tomu katolička ljubav nije nikakvo mekano čuvstvo, ona traži istinitu, do potrebe i oštru i žestoku riječ. Ta je ljubav vazda vodila Veuillota. »Crkva mi je dala, veli u »Mélanges«, svijetlo i mir. Njoj dugujem svoj razum i srce... Kad nju napadaju, uzbuđujem se kao sin, koji vidi, gdje mu tuku mater. Ja nisam tako nesretan, da bih ikoga mrzio. No posao, na koji se osuđuju mnogi ljudi — ništenje katolištva — i čije nepopravljive posljedice gledam svaki dan, taj posao mrzim. Mrzim ga strašću, koje ne može ništa iscrpsti ni uspavati, i koja se, radio ja što mu drago, i protiv moje volje javlja ljutim jecanjem.«

Drugi bi plod bio tobožnja šteta za Crkvu, jer da je Veuillot svojim načinom odbio mnoge od nje. U »Parfum de Rome« XII. 13. spominje autor uz druge i ovu optužbu: »G. Veuillot i ljudi njegove škole više su škodili Crkvi, no što bi moglo učiniti deset vjekova volterske filozofije i hereza...« Možda i jest koga odbila njegova sarkastična riječ i jetka satira, ali teško da je Božja stvar što s takvim izgubila. Tko da iskaže, koliko bi više ona izgubila, kad bi Veuillot nastojao da povoljnim kritikama uđe u volju onakim Božjim dušmanima! Da nemamo ništa drugo na umu, već sablazan premnogih dobrih katolika, koji bi uzeli ljuti otrov za dobro ili ne bar tako opasno piće!

Ako je Veuillot koga i odbio, ali je zato nebrojene obratio, opametio, osokolio, utvrdio ih u vjeri, zapalio im srca ljubavlju prema Crkvi, Papi i svemu, što ga je donio, donosi i donosit će njegov rad u vjekove.

*

Prematrajući Veuillotov lik u Des Grangesovoj »Histoire illustrée de la Littérature Française« došla mi je na um fizionomija pok. F. Supila. Doista ima neka sličnost u tim duguljastim licima, samo što Veuillotova glava još moćnije počiva na onim atletskim plećima, a usne mu nemaju Supilova smiješka, koji kao da vazda nešto skriva, već odaju preziranje, kojega je Veuillot vazda bio pun za sve nisko i opako, dok mu sve lične crte odišu snagom i dobrotom gorostasna. »Njegovo bi se duguljasto lice redovno zasjalo za razgovora, na njem bi se pokazala dirljiva plemenitost i mladenačka ljepota pod utjecajem neisporedivo gipke i žarke duše, pune ironije i nježnosti i ne manje spremne na suze nego na smijeh«, kaže o njem T. de Wyzewa u predgovoru u »Parfum de Rome«.

I životom i nekim duševnim crtama sjeća nas Veillot Supila. Oba išla iz siromaštva, oba samouci, novinari, puni energije. Samo opet, kolika razlika! Ko i u njihovim licima. Supilo, rođen od pobožnih roditelja i pobožno odgojen, na pragu muževne dobi postaje protivnikom a doskora i ljutim mrziteljem vjere, Veillot odgojen bez vjere, bezbožac, u 25. godini se obraća i sav se posvećuje radu za vjeru. Supilo, sav zaroniv u stranačku politiku i novinarski posao, ne dolazi nikada do višega obrazovanja, Veillot proučava klasike starih i francuske, postizava silnu obrazovanost, postaje jednim od prvih prozaista francuskih 19. vijeka i da nije zašao u borbu za Crkvu, sjedio bi među 40 neumrlih, kako sudi J. Lemaitre. Supilo ne vjerujuć u Boga vjeruje u srpskohrvatsku koaliciju, kojoj postaje i vođom, a ona ga na kraju odbacuje; Veillot ne služi ni jednoj stranci, već kako je zabilježio u 1. broju *Universa* 1839. »Među strankama svake vrste mi pripadamo samo Crkvi i Francuskoj«, tako se toga drži do smrti. A Crkva ga nikad ne odbacuje, ona ga u najtežim časovima na usta same svoje glave, Pija IX., tješi i bodri nježnošću materinskom.

Velika je i svestrana ličnost ovoga čovjeka Promisla, čovjeka vjere, koji reče, da je sve u vjeri katoličkoj razumio u dan svoga obraćenja; ovoga kršćanina kud i kamo dubljega od Chateaubrianda, čovjeka molitve, koji je vazda molio kao dijete, a smalaksavši posljednje četiri godine i nije se rastajao s krunicom. Bio je zanosni pjesnik, nježni otac obitelji i prijatelj, žarki apostol, koji je obrativši se stao odmah da obraća druge; bio je silni vojnik Isusa Krista, koji je žrtvovao i sjajne karijere i slavu zemaljsku i uzeo na se ljuto trnje pogrda i progona radi stvari Božje. Kako je divno izvršio svoju prisegu o kojoj govori bratu 1879. odlažući oružje: »Ja sam star radnik. Ušao sam u »l' Univers« 1838. došavši iz Rima, gdje sam našao Boga, zagrlio Crkvu i promijenio življenje. Tad sam učinio prvu svoju prisegu, Grgur XVI. ju je primio. Druge nisam činio, ovoj se nisam iznevjerio.« Najkraće ga označuju one njegove riječi iz oporuke: »Za svega svoga života bio sam potpuno sretan i ponosan samo u jednoj stvari, a ta je, što sam imao čast ili barem volju biti katolikom, to jest biti pokoran zakonima Crkve.«⁸

Milan Pavelić D. I.

⁸ F. Veillot: »Les dernières années de Louis Veillot« u »La vie Catholique«, 31. X. 1931.